27. 6. 2013

ID: 91784

Vedlejší účastník

Vedlejší účastenství nelze ani ve sporu vyvolaném insolvenčním řízením založit a udržet proti vůli účastníka, který má být tím, kdo do řízení jako vedlejší účastník vstoupil, v řízení podporován.

(Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 29 ICdo 9/2013 ze dne 30.5.2013)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobkyně JUDr. M. H., jako insolvenční správkyně dlužníka O.p., a. s., proti žalovanému České spořitelně, a. s., se sídlem v P., zastoupenému JUDr. T.R., advokátem, se sídlem v P., za účasti Krajského státního zastupitelství v Brně, se sídlem v B., dále za účasti B. Trust a. s., se sídlem v P., zastoupeného Mgr. T.T., advokátem, se sídlem v P., jako vedlejšího účastníka na straně žalobkyně, o určení neúčinnosti právního úkonu a o vydání plnění do majetkové podstaty, o přípustnosti vedlejšího účastenství, vedené u Krajského soudu v Brně pod sp. zn. 37 ICm 145/2011, jako incidenční spor v insolvenční věci dlužníka O.p., a. s., se sídlem v P., vedené u Krajského soudu v Brně pod sp. zn. KSBR 37 INS 398/2010, o dovolání B. Trust a. s. proti usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 31. ledna 2013, č. j. 37(39) ICm 145/2011, 11 VSOL 1/2013-104 (KSBR 37 INS 398/2010), tak, že dovolání se zamítá.

Z odůvodnění:

Usnesením ze dne 16. listopadu 2012, č. j. 37 (39) ICm 145/2011-35 (KSBR 37 INS 398/2010), Krajský soud v Brně (dále jen „insolvenční soud“) nepřipustil vstup společnosti P. L. a. s. (dále jen „vedlejší účastník“), do řízení jako vedlejšího účastníka na straně žalobkyně (insolvenční správkyně dlužníka O.p., a. s.) [bod I. výroku]. Dále nepřipustil vstup společnosti L., s. r. o., do řízení jako vedlejšího účastníka na straně žalobkyně (bod II. výroku).

Insolvenční soud poukázal na to, že se vstupem vedlejšího účastníka do řízení na straně žalobkyně (podáním ze dne 31. března 2011, doručeným soudu dne 6. dubna 2011) nesouhlasil žalovaný podáním ze dne 31. května 2012.

Insolvenční soud pak - vycházeje z ustanovení § 93 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“) - dospěl k závěru, že vedlejší účastník nemá právní zájem na výsledku řízení.

K odvolání vedlejšího účastníka (jenž v průběhu odvolacího řízení změnil obchodní firmu na B. Trust a. s.) potvrdil Vrchní soud v Olomouci usnesením ze dne 31. ledna 2013, č. j. 37(39) ICm 145/2011, 11 VSOL 1/2013-104 (KSBR 37 INS 398/2010), usnesení insolvenčního soudu v bodě I. výroku.

Odvolací soud - jenž vyšel z ustanovení § 93 odst. 1 a 2 o. s. ř., ve spojení s ustanovením § 7 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona) - poukázal na to, že žalobkyně podáním doručeným odvolacímu soudu 30. ledna 2013 nesouhlasila se vstupem vedlejšího účastníka do řízení na její straně.

K tomu uvedl, že smyslem vedlejšího účastenství je „pomoc ve sporu“ některému z účastníků (jedné ze stran). Do řízení může třetí osoba vstoupit z vlastní iniciativy, což se stalo v dané věci. Vedlejší účastník se stává účastníkem v okamžiku, ve kterém dojde soudu sdělení, že vstupuje na straně některého z účastníků do řízení (v daném případě 6. dubna 2011). Samozřejmým předpokladem vedlejšího účastenství je, že účastník souhlasí s tím, aby někdo (určitá třetí osoba) na jeho straně

vystupoval jako vedlejší účastník. V této věci onen předpoklad splněn nebyl, neboť žalobkyně podáním doručeným odvolacímu soudu 30. ledna 2013 sdělila, že se vstupem vedlejšího účastníka do řízení na svou stranu nesouhlasí. Za této situace vedlejší účastenství B. Trust a. s. v řízení na straně žalobkyně nelze připustit; proto by bylo nadbytečné přezkoumávat závěr insolvenčního soudu o nedostatku právního zájmu vedlejšího účastníka na výsledku sporu.

Rozhodnutí insolvenčního soudu prvního stupně je tedy věcně správné, byť z jiných důvodů (uzavřel odvolací soud).

Proti usnesení odvolacího soudu podal vedlejší účastník dovolání, jehož přípustnost opírá o ustanovení § 237 o. s. ř., namítaje, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (tedy, že je dán dovolací důvod uvedený v § 241a o. s. ř.) a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil.

Dovolatel nejprve reprodukuje průběh některých částí insolvenčního řízení dlužníka a průběh některých dalších incidenčních sporů.

Splnění předpokladů přípustnosti dovolání spatřuje dovolatel (ve smyslu § 241a odst. 2 o. s. ř.) následně v tom, že napadeným rozhodnutím končí odvolací řízení a že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení „důležité“ otázky hmotného či procesního práva, která dosud není vyřešena judikaturou Nejvyššího soudu. Konkrétně jde podle dovolatele o otázku:

„Zda a pokud ano, tak za jakých podmínek, je insolvenční správce oprávněn vyslovením nesouhlasu s vedlejším účastenstvím věřitele s pohledávkou zjištěnou v insolvenčním řízení ukončit vedlejší účastenství tohoto věřitele na své straně v incidenčním sporu, zahájeném na základě odpůrčí žaloby insolvenčního správce?“

Podle dovolatele jde o to, nakolik je judikatura a doktrína „z občanského soudního řádu“ o tom, že podporovaný účastník může kdykoliv vedlejší účastenství svého podporovatele svým nesouhlasem ukončit, aplikovatelná i v insolvenčním řízení.

Potud dovolatel příkladmo odkazuje co do judikatury na rozhodnutí (jde o usnesení) Nejvyššího soudu ze dne 30. června 2004, sp. zn. 29 Odo 806/2002, uveřejněné v časopise Soudní judikatura číslo 7, ročník 2004, pod číslem 127 (usnesení je - stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže a vydaná po 1. lednu 2001 - veřejnosti dostupné i na webových stránkách Nejvyššího soudu) a v literatuře na dílo Drápal, L., Bureš, J. a kol.: Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Komentář. 1. vydání. Praha, C. H. Beck, 2009, str. 606 (dále jen „Komentář“). Dle dovolatele lze totéž formulovat slovy ustanovení § 7 odst. 1 insolvenčního zákona (prostřednictvím otázky: „Nakolik je taková implementace souladná se zásadami, na kterých spočívá insolvenční řízení?“).

Právní posouzení věci odvolacím soudem je dle dovolatele nesprávné v tom, že podle odvolacího soudu je „podmínkou sine qua non vedlejšího účastenství“ dovolatele v odpůrčím sporu souhlas žalobkyně s tímto vedlejším účastenstvím.

Dovolatel má za to, že pro účely náležitého chápání důsledků onoho nesprávného právního posouzení věci je namístě vzít v úvahu zejména to, že:

1/ Dominantní zajištěný věřitel má „velmi často velmi silnou obchodní sílu“ k tomu, aby „úpadce“ před zahájením insolvenčního řízení přiměl učinit zvýhodňující úkony. Nebude tedy nijak vzácné, že majetková podstata „úpadce“ bude mít vůči tomuto věřiteli důvodný odpůrčí nárok.
2/ Předmětem odpůrčího nároku mohou být velmi významné majetkové hodnoty a tudíž potenciální úspěch insolvenčního správce ve sporu může razantně zvýšit míru uspokojení pohledávek přihlášených věřitelů.

3/ Dominantní zajištěný věřitel může vahou svých hlasů prosadit, aby se staly členy věřitelského výboru jemu zavázané osoby, které se nikdy neusnesou na žádném pokynu k podání odpůrčí žaloby nebo k vedení odpůrčího sporu.
4/ Pasivně legitimovaný dominantní zajištěný věřitel může „cestou výkonu svých pokynů a hlasovacího práva“ vykonávat značný vliv na osobu insolvenčního správce a insolvenční správce pak vůči němu žalobu nepodá vůbec, anebo ji formálně podá, avšak bude při vedení řízení postupovat tak, aby proti dominantnímu zajištěnému věřiteli neuspěl.
5/ Existence dominantního zajištěného insolvenčního věřitele a s tím spojená závislost insolvenčního správce není důvodem pro ustanovení odděleného správce k vymáhání odpůrčích nároků vůči tomuto věřiteli (jak dovodily obecné soudy i Ústavní soud).
6/ Věřitel nemůže podat vlastní odpůrčí žalobu, když obecné soudy (včetně Nejvyššího soudu) mají za to, že na monopolu insolvenčního správce pro zahájení a vedení odpůrčího sporu není nic protiústavního.

Z výše uvedeného vyplývá (pokračuje dovolatel), že institut vedlejšího účastenství je v rámci insolvenčního řízení poslední „kótou“, která může alespoň z části zajistit, že insolvenční řízení bude fungovat tak, jak bylo zákonodárcem předvídáno.

Zákonodárce v insolvenci (mimo jiné) zkonstruoval dvě „moci“; skupinu „zajištěných“ věřitelů a skupinu „zajištěných“ (správně má být „nezajištěných“) věřitelů. Zájmy těchto dvou mocí jsou „zhusta antagonistické“. Má-li být řádně vedeno insolvenční řízení, pak mezi oběma mocemi by měl být funkční systém vzájemných brzd a protivah tak, aby jedna moc nemohla vytěsnit moc druhou, respektive aby mezi oběma mocemi byl udržován stav rovnováhy. Bohužel, recentní insolvenční judikatura potenciální brzdy a protiváhy zadržující skupinu „nezajištěných“ (zde zřejmě mělo být „zajištěných“) věřitelů v podstatě „odbourala“ (členem věřitelského výboru může být osoba, zvolená hlasy ovládající osoby dlužníka; není důvodu ustanovit odděleného správce pro vymáhání nároku vůči dominantnímu zajištěnému věřiteli; věřitel nemůže zahájit a vést vlastní odpůrčí spor), což vede k tomu (míní dovolatel), že nijak neomezená skupina zajištěných věřitelů začíná reálně likvidovat skupinu nezajištěných věřitelů. Vedlejší účastenství je pak posledním možným prostředkem, jímž může nezajištěný věřitel přispět k tomu, aby odpůrčí nároky majetkové podstaty vůči dominantnímu zajištěnému věřiteli byly účinně vymáhány.

Vedlejší účastník sice nemůže zajistit, že odpůrčí žaloba bude podána, svou procesní aktivitou však může zajistit, že již zahájený odpůrčí spor bude veden řádně. Může-li však insolvenční správce kdykoli ukončit vedlejší účastenství „nepohodlného věřitele“ (jak se nečekaně stalo v této věci), je i (tento) poslední prostředek veskrze iluzorní. Ostatně, obdobně zřejmě věc vidí i Ústavní soud, když uvedl, že: „nesdílí postoj obecného soudu, že by takovou situaci měla řešit svým procesním postojem insolvenční správkyně. Je to totiž soud a nikoliv insolvenční správkyně, kdo má ústavně uloženou povinnost poskytovat ochranu právům a to i těm ústavně zaručeným.“ Jako zdroj této citace udává dovolatel usnesení Ústavního soudu ze dne 7. února 2013, sp. zn. „II. ÚS 316/13“ (správně má jít o usnesení sp. zn. II. ÚS 363/13, které je - stejně jako další rozhodnutí Ústavního soudu zmíněná níže - veřejnosti dostupné na webových stránkách Ústavního soudu).

Dovolatel dodává, že z judikatury Nejvyššího soudu „se zdá vyplývat“, že rozhodnutí Ústavního soudu nepůsobí na Nejvyšší soud přímo, ale dotčený právní názor je nutno „recipovat“ (potud odkazuje na rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 13. června 2012, sp. zn. 31 Cdo 2805/2011, uveřejněný pod číslem 121/2012 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek), proto „pléduje“ pro jeho „zpřesněnou recepci“. Dovolatel se dále přimlouvá („pléduje“) za to, aby Nejvyšší soud uzavřel, že:

1/ V odpůrčím sporu insolvenční správce není oprávněn ukončit vedlejší účastenství věřitele coby vedlejšího účastníka vyslovením nesouhlasu s vedlejším účastenstvím.

2/ Judikatura k občanskému soudnímu řádu, umožňující nesouhlasit s účastí vedlejšího účastníka, je pro její rozpor se zásadami, na kterých spočívá insolvenční řízení, neaplikovatelná v insolvenčním řízení.

S přihlédnutím k době vydání dovoláním napadeného usnesení je na danou věc uplatnitelný insolvenční zákon v aktuálním znění, tj. naposledy ve znění zákona č. 399/2012 Sb.

Podle ustanovení § 7 odst. 1 insolvenčního zákona pro insolvenční řízení a pro incidenční spory se použijí přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu, nestanoví-li tento zákon jinak nebo není-li takový postup v rozporu se zásadami, na kterých spočívá insolvenční řízení.

Pro rozhodnutí vydaná v insolvenčním řízení jsou tudíž ustanovení občanského soudního řádu o přípustnosti dovolání přiměřeně aplikovatelná dle § 7 odst. 1 insolvenčního zákona.

Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (v aktuálním znění) se podává z bodů 1. a 7., článku II., zákona č. 404/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Dovolání nesměřuje proti žádnému z usnesení vypočtených v § 238a o. s. ř., takže zbývá určit, zda je přípustné podle § 237 o. s. ř. (když pro daný případ neplatí omezení přípustnosti dovolání podle § 237 o. s. ř., zakotvené v § 238 o. s. ř.).

Podle ustanovení § 237 o. s. ř. pak platí, že není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

Usnesení, jímž odvolací soud potvrdil usnesení insolvenčního soudu ve výroku o nepřípustnosti dovolatelova vedlejšího účastenství, je usnesením, kterým se odvolací řízení (ohledně přípustnosti tohoto vedlejšího účastenství) končí. Napadené rozhodnutí pak závisí na vyřešení otázky procesního práva, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena, totiž na posouzení otázky, zda základní zásady insolvenčního řízení brání judikatorně jinak ustálenému výkladu ustanovení § 93 o. s. ř., který vedlejšímu účastníku nedovoluje podporovat v řízení hlavního účastníka (dále se řízení účastnit) proti vůli podporovaného účastníka. Dovolání v této věci je tudíž přípustné podle § 237 o. s. ř.

Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto - v hranicích právních otázek vymezených dovoláním - zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

Podle ustanovení § 93 o. s. ř. jako vedlejší účastník může se vedle žalobce nebo žalovaného zúčastnit řízení ten, kdo má právní zájem na jeho výsledku, pokud nejde o řízení o rozvod, neplatnost manželství, nebo určení, zda tu manželství je či není (odstavec 1). Do řízení vstoupí buď z vlastního podnětu, nebo na výzvu některého z účastníků učiněnou prostřednictvím soudu. O přípustnosti vedlejšího účastenství soud rozhodne jen na návrh (odstavec 2). V řízení má vedlejší účastník stejná práva a povinnosti jako účastník. Jedná však toliko sám za sebe. Jestliže jeho úkony odporují úkonům účastníka, kterého v řízení podporuje, posoudí je soud po uvážení všech okolností (odstavec 3).

Dle ustanovení § 5 insolvenčního zákona insolvenční řízení spočívá zejména na těchto zásadách: a/ insolvenční řízení musí být vedeno tak, aby žádný z účastníků nebyl nespravedlivě poškozen nebo

nedovoleně zvýhodněn a aby se dosáhlo rychlého, hospodárného a co nejvyššího uspokojení věřitelů; b/ věřitelé, kteří mají podle tohoto zákona zásadně stejné nebo obdobné postavení, mají v insolvenčním řízení rovné možnosti; c/ nestanoví-li tento zákon jinak, nelze práva věřitele nabytá v dobré víře před zahájením insolvenčního řízení omezit rozhodnutím insolvenčního soudu ani postupem insolvenčního správce; d/ věřitelé jsou povinni zdržet se jednání, směřujícího k uspokojení jejich pohledávek mimo insolvenční řízení, ledaže to dovoluje zákon.

Ustanovení § 16 odst. 2 insolvenčního zákona pak určuje, že vedlejší účastenství v incidenčních sporech je přípustné.

V intencích ustanovení § 159 odst. 1 písm. d/ insolvenčního zákona se k incidenčním sporům řadí i spory na základě odpůrčí žaloby.

Závěry ustálené judikatury obecných soudů k výkladu § 93 o. s. ř. v „mimoinsolvenčních“ poměrech lze shrnout tak, že:

1/ Podle výše citovaného ustanovení § 93 o. s. ř. je pojmovým znakem vedlejšího účastenství, že vedlejší účastník stojí ve sporu vedle některé z hlavních procesních stran (žalobce nebo žalovaného) a že v řízení zásadně vystupuje sám za sebe (není tedy z titulu vedlejšího účastenství osobou oprávněnou činit procesní úkony jménem hlavního účastníka); srov. i usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. června 1999, sp. zn. 2 Cdon 1843/97, uveřejněné v časopise Soudní judikatura číslo 11, ročník 1999, pod číslem 116.
2/ Určuje-li ustanovení § 93 odst. 3 věty první o. s. ř., že vedlejší účastník má v řízení stejná práva a povinnosti jako účastník, rozumí se oněmi „stejnými právy a povinnostmi“ výlučně práva a povinnosti procesní povahy; vedlejší účastník proto může být například zavázán k náhradě nákladů řízení nebo mu může být náhrada nákladů řízení přiznána, je však vyloučeno, aby mu rozhodnutím ve věci samé bylo přisouzeno právo nebo byla uložena povinnost, jež tvoří předmět sporu ve věci samé. K tomu srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. dubna 2000 sp. zn. 26 Cdo 1986/99, uveřejněný v časopise Soudní judikatura číslo 1, ročník 2001, pod číslem 8 nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. července 2005, sp. zn. 21 Cdo 2313/2004, uveřejněný v časopise Soudní judikatura číslo 9, ročník 2005, pod číslem 143.
3/ Vedlejší účastenství v řízení nelze založit proti vůli účastníka, který má být tím, kdo do řízení jako vedlejší účastník vstoupil, v řízení podporován. Jestliže to podle obsahu spisu byl právě podporovaný účastník, který nesouhlasil s tím, aby další subjekt vystupoval jako vedlejší účastník řízení na jeho straně, pak tím, že tento nesouhlas v řízení uplatnil, vedlejší účastenství ukončil (postup podle § 93 odst. 2 věty druhé o. s. ř. je namístě, jde-li o návrh /nesouhlas/ někoho jiného než toho účastníka, kterého má vedlejší účastník v řízení podporovat); srov. výše zmíněné usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Odo 806/2002, dále usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. července 2008, sp. zn. 22 Cdo 1652/2007 nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. července 2010, sp. zn. 29 Cdo 1856/2010 (v literatuře srov. shodně Komentář, str. 606).

Platnost těchto judikatorních závěrů (z nichž Nejvyšší soud ve své rozhodovací praxi ustáleně vychází) nezpochybňuje (co do jejich obecné použitelnosti) ani dovolatel, popírá však jejich prosaditelnost ve sporech vyvolaných insolvenčním řízením (incidenčních sporech), maje za to, že takový výklad by byl v rozporu se zásadami insolvenčního řízení.

Nejvyšší soud především uvádí, že závěry obsažené v jeho usnesení sp. zn. 29 Odo 806/2002 lze rozvést i prostřednictvím argumentace obsažené již v usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 3. listopadu 2003 sp. zn. 21 Co 432/2003. V něm se přiléhavě uvádí, že smyslem vedlejšího účastenství je pomoc hlavnímu účastníkovi ve sporu, založená na zájmu vedlejšího účastníka na úspěchu účastníka, kterého v řízení podporuje. Účel tohoto právního institutu proto může být logicky naplněn jen tehdy, pokud účastník, na jehož straně hodlá jiný subjekt vystupovat v řízení jako

vedlejší účastník, s vedlejším účastenstvím souhlasí. Nelze si logicky představit, aby byl účastník podporován v řízení někým, jehož účast v řízení si tento účastník výslovně nepřeje. Krajský soud tamtéž uvádí, že vedlejším účastenstvím „proti vůli podporovaného účastníka“ by byla porušena i rovnost účastníků daná § 18 odst. 1 o. s. ř. Dotčený účastník by se totiž musel v procesním slova smyslu bránit nejen protistraně, ale musel by v řízení vynakládat opatrnost i před vedlejším účastníkem, který ho má podporovat (na rozdíl od účastníka představujícího protistranu, který není vedlejším účastenstvím dotčen). Proto má účastník právo se vedlejšímu účastenství bránit svým nesouhlasem, který nemusí odůvodňovat a který proto soud ani nepřezkoumává.

Z hlediska aplikace těchto závěrů na vedlejší účastenství v incidenčním sporu vyvolaném insolvenčním řízením Nejvyšší soud úvodem podotýká, že ustanovení § 16 odst. 2 insolvenčního zákona vedlejší účastenství v incidenčních sporech výslovně připouští (coby výjimku z pravidla, že v insolvenčním řízení vedlejší účastenství přípustné není; srov. § 14 odst. 2 insolvenčního zákona), přičemž ustanovení § 159 odst. 1 písm. d/ insolvenčního zákona řadí mezi incidenční spory i spor zahájený žalobou v této věci.

Dovolatel na podporu úsudku, podle kterého by akceptace výkladu podaného v usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Odo 806/2002 pro incidenční spory vyvolané insolvenčním řízení měla odporovat základním zásadám insolvenčního řízení, argumentuje tím, že „recentní insolvenční judikatura“ v podstatě „odbourala“ potenciální brzdy a protiváhy které měly udržovat stav rovnováhy mezi zajištěnými věřiteli na straně jedné a nezajištěnými věřiteli na straně druhé, a to v neprospěch skupiny nezajištěných věřitelů.

Jako příklad onoho „judikatorního“ vychýlení udává, že:
a/ členem věřitelského výboru může být osoba, zvolená hlasy ovládající osoby dlužníka;
b/ není důvodu ustanovit odděleného správce pro vymáhání nároku vůči dominantnímu zajištěnému věřiteli;
c/ věřitel nemůže zahájit a vést vlastní odpůrčí spor;

což má vést k tomu, že nijak neomezená skupina zajištěných věřitelů „začíná reálně likvidovat“ skupinu nezajištěných věřitelů.

K těmto otázkám Nejvyšší soud uvádí, že v dotčeném ohledu zjevně nejde o vychýlení rovnováhy mezi zajištěnými a nezajištěnými věřiteli prostřednictvím judikatury insolvenčních soudů, nýbrž o prosté pojmenování toho, co plyne přímo z dikce příslušných ustanovení insolvenčního zákona, což lze doložit následovně.

ad a/ Věřiteli, jenž by jinak nesměl hlasovat proto, že jde o hlasování „ve vlastní věci“ nebo „ve věci osoby věřiteli blízké“ anebo „osoby, která tvoří s věřitelem koncern“, přiznává právo hlasovat, jde-li o volbu věřitelského výboru, výslovně ustanovení § 53 insolvenčního zákona.
ad b/ Předpoklady ustanovení odděleného insolvenční správce formuluje ustanovení § 34 insolvenčního zákona. Ponechá-li se stranou případ popsaný v § 34 odst. 2 insolvenčního zákona (založený na střetu společných zájmů věřitelů různých insolvenčních řízení, v nichž příslušná osoba působí jako insolvenční správce), je podle § 34 odst. 1 insolvenčního zákona předpokladem ustanovení odděleného insolvenční správce to, že insolvenční správce je vyloučen „z některých úkonů“ pro svůj poměr „jen k některému z dlužníkových věřitelů“ nebo „jen k některému ze zástupců dlužníkových věřitelů“ a současně není se zřetelem k charakteru pohledávky dlužníkova věřitele a jeho postavení v insolvenčním řízení „důvod pochybovat, že tento vztah ovlivní celkový způsob výkonu práv a povinností insolvenčního správce“. Úsudek, že na „poměr“ insolvenčního správce k zajištěnému věřiteli nelze usuzovat jen z toho, že jde v insolvenčním řízení o „dominantního“ zajištěného věřitele, je triviální.
ad c/ To, že věřitel nemůže zahájit a vést vlastní odpůrčí spor, není rovněž důsledkem judikatury

insolvenčních soudů. Tato skutečnost se podává přímo z dikce § 239 odst. 1 věty první insolvenčního zákona (o tom že odporovat právním úkonům dlužníka může v insolvenčním řízení „pouze insolvenční správce“), ve spojení s § 235 odst. 2 insolvenčního zákona. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. února 2013, sen. zn. 29 ICdo 3/2013, v dotčeném ohledu odmítlo pouze představu dovolatele (jímž byla stejná osoba) o neústavnosti zákonné insolvenční úpravy (jak se uvádí v onom usnesení, dovolání ani nevycházelo z požadavku jiné interpretace ustanovení § 235 odst. 2 a § 239 odst. 1 insolvenčního zákona, nýbrž pouze z toho, že aktivní věcnou legitimaci dovolatele k podání odpůrčí žaloby založí zásah Ústavního soudu, jenž obě ustanovení zruší jako protiústavní).

To, co dovolatel interpretuje jako vychýlení rovnováhy mezi skupinou zajištěných věřitelů na straně jedné a skupinou nezajištěných věřitelů na straně druhé (k tíži nezajištěných věřitelů), tedy plyne přímo z dikce insolvenčního zákona. Nejvyšší soud dodává, že ani v rovině textu insolvenčního zákona nesdílí dovolatelovo mínění o vychýlení rovnováhy mezi označenými skupinami věřitelů.

Rovnovážné zastoupení obou skupin věřitelů ve věřitelském výboru garantuje úprava obsažená v § 57 insolvenčního zákona a k otázkám zahájení a vedení sporu o odpůrčí žalobě srov. již zmíněné usnesení Nejvyššího soudu sen. zn. 29 ICdo 3/2013. Požadavek, aby insolvenční správce při výkonu funkce postupoval svědomitě a s odbornou péčí (§ 36 odst. 1 věta první část věty před středníkem insolvenčního zákona) je posílen povinností insolvenčního správce vyvinout veškeré úsilí, které lze po něm spravedlivě požadovat, aby věřitelé byli uspokojeni v co nejvyšší míře (§ 36 odst. 1 věta první část věty za středníkem insolvenčního zákona), jakož i požadavkem, aby při výkonu funkce dal společnému zájmu věřitelů přednost před zájmy vlastními i před zájmy jiných osob (§ 36 odst. 1 věta druhá insolvenčního zákona). Stejně tak nelze pominout ani majetkový zájem insolvenčního správce na tom, aby se nezajištěným věřitelům dostalo, co jim po právu náleží, vyjádřený tím, že odměna insolvenčního správce určená z výtěžku zpeněžení připadajícího na nezajištěné věřitele je vyšší, než odměna určená z výtěžku zpeněžení připadajícího na zajištěného věřitele. Srov. § 1 vyhlášky č. 313/2007 Sb., o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů (lhostejno, zda v aktuálním znění /ve znění vyhlášky č. 488/2012 Sb./ nebo ve znění účinném do 31. prosince 2012, rozhodném /vzhledem k článku II vyhlášky č. 488/2012 Sb./ pro insolvenční řízení dlužníka v této věci). Stranou nelze ponechat ani vliv dohlédací činnosti insolvenčního soudu, povinnost věřitelského výboru chránit společný zájem věřitelů a (v součinnosti s insolvenčním správcem) přispívat k naplnění účelu insolvenčního řízení (§ 58 odst. 1 insolvenčního zákona) a majetkovou odpovědnost členů věřitelského výboru za výkon funkce s odbornou péčí (§ 60 odst. 1 věta první a třetí insolvenčního zákona), posílenou opět i požadavkem, aby členové věřitelského výboru dali při výkonu funkce přednost společnému zájmu věřitelů před zájmy vlastními i před zájmy jiných osob (§ 60 odst. 1 věta druhá insolvenčního zákona).

Při posouzení dovolatelem položené otázky je též třeba mít na paměti, že v souladu se zásadami insolvenčního řízení vypočtenými v § 5 písm. b/ a c/ insolvenčního zákona se jistý (insolvenčním zákonem prosazovaný) prvek nerovnováhy mezi skupinou zajištěných věřitelů na straně jedné a skupinou nezajištěných věřitelů na straně druhé projevuje právě tím, že zajištění věřitelé mají z titulu zajištění, které získali v dobré víře před zahájením insolvenčního řízení, výhodnější postavení při uspokojení svých pohledávek (ze zajištění) a zajištění jim dovoluje prosazovat v insolvenčním řízení svůj vliv také co do správy a zpeněžení předmětu zajištění (srov. § 230 odst. 2 nebo § 293 insolvenčního zákona).

Dovolací argumentace též přehlíží, že judikatura, jejíž platnost (jen) pro insolvenční poměry zpochybňuje, se ustavila přímo na poli úpadkového práva. Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Odo 806/2002 řeší vedlejší účastenství v řízení o vylučovací žalobě dle § 19 zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání (dále též jen „ZKV“) a usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 1856/2010 řeší vedlejší účastenství ve sporu o určení pravosti pohledávky dle § 23 ZKV. V obou případech tedy

šlo o spory vyvolané konkursem podle zákona o konkursu a vyrovnání. Jakkoliv pro insolvenční řízení nelze bez dalšího (automaticky) přejímat judikatorní závěry ustavené při výkladu zákona o konkursu a vyrovnání (a to především proto, že insolvenční zákon obsahuje poměrně podrobná procesní pravidla, jež je třeba vnímat v jejich komplexnosti a jejichž pojetí ne vždy /a to zpravidla záměrně/ odpovídá tomu, jak bylo v obdobné procesní situaci postupováno za účinnosti zákona o konkursu a vyrovnání) [srov. shodně usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. dubna 2010, sen. zn. 29 NSČR 30/2009, uveřejněné pod č. 14/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek], důvod k popření judikatorních zásad, formulovaných k vedlejšímu účastenství na poli práva konkursního (ve sporech vyvolaných konkursem) v právu insolvenčním (ve sporech vyvolaných insolvenčním řízení) dán není.

Z dovolání je pak zjevné, že dovolací argumenty se pojí pouze s incidenčním sporem uvedeným v § 159 odst. 1 písm. a/ insolvenčního zákona. Typickým příkladem incidenčního sporu, na který nedopadá žádný z dovolatelem snesených argumentů, je spor o pravost, výši nebo pořadí přihlášené pohledávky (§ 159 odst. 1 písm. a/ insolvenčního zákona), kde mají věřitelé sami v rukou popěrné právo; skutečnost, že věřitel sám nemůže zahájit incidenční spor, se ovšem typicky projevuje i ve sporech pojmenovaných v § 159 odst. 1 písm. b/ a c/ insolvenčního zákona a ostatně (z povahy věci) i ve všech sporech (nikoli incidenčních), v nichž insolvenční správce dlužníka, jehož úpadek se řeší konkursem, vymáhá pohledávky dlužníka za jeho dlužníky. Důvod pro selektivní aplikaci judikatorních zásad ustavených při výkladu § 93 o. s. ř. jen pro některé incidenční spory však Nejvyšší soud nenalézá.

Zbývá dodat, že kdyby vskutku existovala judikatura, jež by zakládala nerovnost v právech a povinnostech účastníků insolvenčního řízení (nerovnost mezi skupinou zajištěných věřitelů na straně jedné a skupinou nezajištěných věřitelů na straně druhé), aniž by pro to byl ospravedlnitelný důvod, dozajista by eliminace dopadů takové judikatury neměla být uskutečňována tím, že se (jen proto) účelově změní výklad institutu (zde vedlejšího účastenství), jehož obecnou opodstatněnost v mimoinsolvenčních poměrech nezpochybňuje ani dovolatel.

K odkazu dovolatele na závěry obsažené v usnesení Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 363/13 Nejvyšší soud uvádí, že otázka, jejíž řešení je předmětem tohoto řízení, nebyla předmětem ústavního přezkumu. Vrcholným článkem soudní soustavy, jenž (u vědomí, že tak musí činit ústavně konformním způsobem) sjednocuje judikaturu obecných soudů při výkladu tzv. jednoduchého (podústavního) práva, je Nejvyšší soud (a /jen/ v oblasti správního soudnictví Nejvyšší správní soud). S tím je ve shodě i „nálezová“ judikatura Ústavního soudu, která je ustálena v závěru, že usnesení Ústavního soudu nejsou závazná erga omnes a „účelem řízení o ústavní stížnosti je ochrana základních práv či svobod, což se promítá i do povahy a obsahu odmítacích usnesení, které plní mj. funkci jistého procesního ventilu uvolňujícího rozhodovací kapacitu, a rozhodně nemůže poskytovat alibi pro orgány veřejné moci, které však kvazimeritorní (a často i nemeritorní) rozhodnutí soudů chránících základní práva, takto užívají - jako potvrzení svých právních názorů“ (srov. nález Ústavního soudu ze dne 13. září 2007, sp. zn. I. ÚS 643/06, uveřejněný pod číslem 142/2007 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu). Srov. dále např. též nález Ústavního soudu ze dne 13. listopadu 2007, sp. zn. IV. ÚS 301/05 uveřejněný pod číslem 190/2007 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu, podle něhož usnesení nejsou považována za závazná ani pro Ústavní soud, ani za obecně precedenčně významná.

Nejvyšší soud tudíž uzavírá, že vedlejší účastenství nelze ani ve sporu vyvolaném insolvenčním řízením založit a udržet proti vůli účastníka, který má být tím, kdo do řízení jako vedlejší účastník vstoupil, v řízení podporován.

O tom, že výklad ustanovení § 93 o. s. ř. způsobem popsaným výše je v souladu s ústavním pořádkem České republiky (že jde o ústavně konformní výklad) a že neodporuje ani základním zásadám insolvenčního řízení (srov. § 5 insolvenčního zákona), Nejvyšší soud pochyb nemá.

Nejvyšší soud tudíž, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), dovolání zamítl, maje za to, že napadené rozhodnutí je správné (§ 243d písm. a/ o. s. ř.).

(zdroj: www.nsoud.cz)

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Autonomie vůle (exkluzivně pro předplatitele)
- Správní žaloba a trestní rozsudek
- Střídavá péče (exkluzivně pro předplatitele)
- Styk dítěte s rodičem (exkluzivně pro předplatitele)
- Nesprávné poučení
- Nájem bytu
- Nároky pozůstalých (exkluzivně pro předplatitele)
- Odpovědnost státu za újmu (exkluzivně pro předplatitele)
- Promlčení (exkluzivně pro předplatitele)
- Valná hromada (exkluzivně pro předplatitele)
- Doručování